

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

תורה – בראשית פרק לז'

(טז) וַיֹּאמֶר אֶת אַחִי אָנֹכִי מִבְּקֶשׁ הַגִּידָה נָא לִי אֵיפֹה הֵם רַעִים: (טז) וַיֹּאמֶר אֶת אַחִי אָנֹכִי מִבְּקֶשׁ הַגִּידָה נָא לִי אֵיפֹה הֵם רַעִים: (טז) וַאֲמַר יֵת אַחִי אָנָּה בְּעֵי תַי כְּעַן לִי הִיבֵא אֲנִי רָעוּ:

(יז) וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה כִּי שָׁמַעְתִּי אֲמָרִים נִלְכָּה דִתִּינָה וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף אַחֵר אַחֵר וַיִּמְצְאוּם בְּדַתָּן: (יז) וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסְעוּ מִזֶּה כִּי שָׁמַעְתִּי אֲמָרִים נִלְכָּה דִתִּינָה וַיֵּלֶךְ יוֹסֵף אַחֵר אַחֵר וַיִּמְצְאוּם בְּדַתָּן: (יז) וַאֲמַר גְּבֵרָא נָטְלוּ מִכָּא אַרְי שְׁמַעִית דְּאֲמַרִין גִּיזַל לְדַתָּן וַאֲזַל יוֹסֵף בְּתַר אַחוּהִי וַאֲשַׁכְּחֵנוּן בְּדַתָּן:

(יח) וַיֵּרְאוּ אֹתוֹ מִרְחֹק וּבִטְרָם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַפְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ: (יח) וַיֵּרְאוּ אֹתוֹ מִרְחֹק וּבִטְרָם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַפְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ: (יח) וַחֲזוּ יִתְיָה מִרְחִיק עַד לֹא קָרִיב לְוַתְּהוֹן וַחֲשִׁיבוּ עַלֹּהִי לְמַקְטְלִיהִי:

(יט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אַחֵר הִנֵּה בַעַל הַחֲלָמוֹת הַלְזָה בָּא: (יט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אַחֵר הִנֵּה בַעַל הַחֲלָמוֹת הַלְזָה בָּא: (יט) וַאֲמַרְוּ גְבַר לְאַחוּהִי הָא מְרִי חֲלָמִיָּא דִּיכִי אֲתָא:

(כ) וְעַתָּה לָכוּ וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וַאֲמַרְנוּ חַיָּה רָעָה אֲכַלְתָּהוּ וְנִרְאָה מַה יִּהְיוּ חֲלָמוֹתָיו: (כ) וְעַתָּה לָכוּ וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וַאֲמַרְנוּ חַיָּה רָעָה אֲכַלְתָּהוּ וְנִרְאָה מַה יִּהְיוּ חֲלָמוֹתָיו: (כ) וַכְּעַן אֲתוּ וְנִקְטְלֵנִיָּה וְנִרְמַנִּיָּה בְּחָדָא מִן גְּבִיָּא וְנִימַר חַיָּתָא בִּישְׁתָּא אֲכַלְתִּיָּה וְנַחֲזִי מַה יִּהְיוּ בְּסוּף חֲלָמוֹהִי:

(כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִפְגְּנוּ נַפְשִׁי: (כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִפְגְּנוּ נַפְשִׁי: (כא) וַשְּׁמַע רְאוּבֵן וַשְּׁזַבִּיָּה מִיַּדֵּיהוֹן וַאֲמַר לֹא נִקְטְלֵנִיָּה נַפְשִׁי:

רש"י

הם אומרים ונהרגו והכתוב מסיים ונראה מה יהיו חלומותיו נראה דבר מי יקום או שלכם או שלי. וא"ל שיאמרו הם ונראה מה יהיו חלומותיו שמכיון שיהרגוהו בטלו חלומותיו:

(כא) לא נכנו נפש – מכת נפש זו היא מיתה:

(יז) נסעו מזה – (תנחומא) הסיעו עלמון מן האחוה: נלכה דתינה – לזקק לך נכלי דתות שימיתוך זהם. ולפי פשוטו שם מקום הוא ואין מקרא יולא מדי פשוטו:

(יח) ויתנכלו – נתמלאו נכלים וערמומיות: אתו – כמו אתו עמו כלו' אליו:

(כ) ונראה מה יהיו חלומותיו – א"ר ינחק מקרא זה אומר דרשני רוח הקודש אומרת כן

נביא – עמוס פרק ג' ה'–ו'

(ה) הַתֵּפֶל צְפוּר עַל פַּח הָאָרֶץ וּמוֹקֵשׁ אֵין לָהּ הַיַּעֲלֶה פַּח מִן הָאָדָמָה וְלָכוּד לֹא יִלְבֹּד: (ה) הַתֵּפֶל צְפוּר עַל אַרְעָא וְצִיד לִית לִיה הִיסק קוּלָּא מִן אַרְעָא וּמַחַד לֹא אַחַד:

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

- (ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו אם תהיה רעה בעיר ויהיה לא עשה: (ו) אם יתקע שופרא בקרתא בלא זמניה ועמא די בה לא יזועון אם תהי בישתא בקרתא ומן קדם יי לא אתעבדת:
- (ז) כי לא יעשה אדני יהוה דבר פי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים: (ז) ארי לא כשרין פתגמין דמתעבדין מן קדם יי אלהים אלהין גלא רוזיה לעבדוהי נבייא:
- (ח) אריה שאג מי לא יירא אדני יהוה דבר מי לא ינבא: (ח) אריה נהים מן לא ידחל יי אלהים מליל מן לא יקביל נבואתא:
- (ט) השמייעו על ארמנות באשדוד ועל ארמנות בארץ מצרים ואמרו האספו על הרי שמרון וראו מהומת רבות בתוכה ועשוקים בקרבה: (ט) בסרו על ברנית באשדוד ועל ברנית בארעא דמצרים ואמרו אתכנשו על טורי שמרון וחזו שגושיא סגיאן בגוה ואנוסין בגוה:
- (י) ולא ידעו עשות נכחה נאם יהוה האוצרים חמס ושר בארמנותיהם: (י) ולא ידעין למעבד אוריתא אמר יי די מלך אוצריהון חסוף ובזא בברניתהון:

רש"י

- (ה) התפול כפור על פח הארץ ומוקש אין לה – צפח שנפלה עליו ומוקש אין לה. היעלה פח מן האדמה – ממקום שהוטל שם אלא א"כ נאחז בו העוף כשהוא רוכה לצרוח עוקר את הפח ומעלהו ממקומו מעט ואותה שעה כבר נלכד. התפול כפור על פח – ואין הפח מכשילה כלומר וכי אפשר שאתם עוזרים עזירות ולא יהיה לכם למוקש. היעלה פח וגו' – כך היעלה עונותיכם למעלה ולא ילכדו אתכם:
- (ו) אם יתקע שופר – שהלופה רוא' גייסות באים צעיר ותוקע צשופר להזהיר את העם אין אלו אלא דברי משל דמיון. אם יתקע שופר צעיר – כך היה לכם להיות חרדים אל
- דברי הנביאים שהם רופים לכם למלט אתכם מן הרעה שלא תבא וכשתבא לכם הרעה הלא תדעו כי הקצ"ה עושה לכם על שלא נזהרתם צנזיאיו:
- (ז) כי לא יעשה אדני אלהים דבר אלא א"כ גלה סודו – אותו סוד אל עבדיו הנביאים:
- (ח) אריה שאג מי לא יירא – כך הקצ"ה דבר אל הנביאי' להנבא מי לא ינבא:
- (ט) השמייעו – אתם בני פלשתים ובני מצרים והכריזו זאת ואמרו בארמנותיכ' שיאספו על הרי שומרון לראות מעל ההרים בחוד העיר את דרכם הרעה:
- (י) נכחה – ישרה. חמס ושוד – ממון של גזל:

כתובים – משלי ח כב-כז

- (כב) יהוה קנני ראשית דרבו קדם מפעליו מאז: (כב) אלהא בראני בריש בריתיה ומן קדם עובדיו מן ריש:
- (כג) מעולם נסכתי מראש מקדמי ארץ: (כג) ומן קדם עלמא אתתקנית מן רישיה ומן קדם דתהוי ארעא:
- (כד) באין תהמות חולקתי באין מעינות נכבדי מים: (כד) עד לא נהוון תהומי אתילירית ועד דלא נהוון מעיני עשוני דמיא:

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

(כה) בְּטָרֶם הָרִים הַטְּבָעוּ לְפָנַי גְּבֻעוֹת חוֹלְלֹתַי: (כה) קדים עד לא נטבעון טורי וקדם רמתא אתבנית:

(כו) עַד לֹא עָשָׂה אָרֶץ וְחוּצוֹת וְרֹאשׁ עִפְרוֹת תִּבְלֵ: (כו) עד לא עבר ארעא ונחלי וריש עפרא דתבל:

(כז) בְּהִכִּינוּ שְׁמִי שָׁם אֲנִי בְּחוּקוֹ חוּג עַל פְּנֵי תְּהוֹם: (כז) כד אתקין שמיא תמן הוית ועד חג חוגתא על אפי תהומא:

רס"י

(כז) ראשית לרכו – קודם זריחתו של עולם: (כז) ארץ וחולות – ארץ ישראל ושאר ארצות.
 (כח) נסכתי מראש – לשון נסיכי בני אדם וראש עפרות תבל – אדם הראשון:
 (כז) חזקו חוג על פני תהום – כשרקע חוג (כז) חוללתי – נבראתי:
 (כח) צטרס הרים הטבעו – צתוך המים: (כז) חוק גבול כל יעבור. חוג – לשון הקף כמו וצמחוגה יתארהו (ישעיה מד) קונפא"ש זלעז:

משנה – בבא קמא פרק ט'

(א) הַגּוֹזֵל יַעֲצִים, וְעִשָּׂאן בְּלִים, צְמֹר, וְעִשָּׂאן בְּגָדִים, מִשְׁלֵם בְּשַׁעַת הַגְּזֻלָּה. גֹּזֵל פְּרָה מְעַבְרָתָהּ, וְיִלְדָּהּ, רְחַל טְעוּנָהּ, וְגִזְזָהּ, מִשְׁלֵם דָּמֵי פְּרָה הָעוֹמֶדֶת לִילָדָה, דָּמֵי רְחַל הָעוֹמֶדֶת לַגִּזּוּ. גֹּזֵל פְּרָה, וְנִתְעַבְּרָה אֶצְלוֹ וְיִלְדָּהּ, רְחַל, וְנִטְעָנָה אֶצְלוֹ וְגִזְזָהּ, מִשְׁלֵם בְּשַׁעַת הַגְּזֻלָּה. זֶה הַכֶּלֶל, כָּל הַגְּזֻלָּנִים מִשְׁלָמִין בְּשַׁעַת הַגְּזֻלָּה:

רע"ב – (א) משלם כשעת הגזילה – למי עניס ואמר. ואין חייב להחזיר לו כלים, דקני בשינוי: למי רחל העומדת ליגזז – והעודף ששה יותר הולך והגיזה, שלו הוא, דקננהו בשינוי: זה הכלל – לאחויי גנב טלה ונעשה

איל, עגל ונעשה שור, וטבחו או מכרו, שהוא פטור מתשלומי ארבעה וחמשה, שכיון שנעשה שינוי בידו, קנאו, ושלו הוא טובח ושלו הוא מוכר:

(ב) גֹּזֵל בְּהֵמָה וְהִזְקִינָהּ, עֹבְדִים וְהִזְקִינָהּ, מִשְׁלֵם בְּשַׁעַת הַגְּזֻלָּה. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, בְּעֹבְדִים אֹמֵר לוֹ הָרִי שְׂלָךְ לְפָנֶיךָ. גֹּזֵל מִטְּבַע וְנִסְדָּק, פְּרוֹת וְהִרְקִיבוּ, יִין וְהַחֲמִיץ, מִשְׁלֵם בְּשַׁעַת הַגְּזֻלָּה. מִטְּבַע וְנִפְסָל, תְּרוּמָה וְנִטְמָאתָ, חֲמִץ וְעֵבֶר עָלָיו הִפְסַח, בְּהֵמָה וְנִעְבְּדָה בָּהּ עֹבְדָה, אוֹ שֶׁנִּפְסְלָה מֵעַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ שֶׁהִיָּתָה יוֹצֵאת לְסָקָל, אֹמֵר לוֹ הָרִי שְׂלָךְ לְפָנֶיךָ:

רע"ב – (ב) זעזדים אומר לו הרי שלך לפניך – דכרקע דמו וזרקותא למרייהו קיימי. והלכה כר"מ: מטבע ונסדק – שינוי הניכר הוא: פירות והרקיבו – בזהרקיבו מקלתן ואומר לו הרי שלך לפניך. אבל הרקיבו כולם, משלם כשעת הגזילה: מטבע

ונפסל – שאינו עובר באותה מדינה, אבל עובר הוא במדינה אחרת: ונעבדה בה עבירה – שנרבעה או נעבדה [לעבודה זרה] שהיא פסולה לקרבן: שנפסלה למזבח – במום שאינו ניכר כגון בדוקין שזעין:

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

(ג) נתן לאַמְנֵינוּ לְתַשׁוּ, וְקִלְקְלוּ, חֵיבִין לְשָׁלֵם. נָתַן לְחָרֵשׁ שְׂדֵה תְּבָהּ וּמִגְדָּל לְתַשׁוּ, וְקִלְקְלוּ, חֵיב לְשָׁלֵם. וְהַבְּנָאִי שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לְסַתֵּר אֶת הַכֶּתֶל, וְשִׁבֵר אֶת הָאֲבָנִים אוֹ שֶׁהִזִּיק, חֵיב לְשָׁלֵם. הִיָּה סוֹתֵר מִצֵּד זֶה וְנִפְלַל מִצֵּד אַחֵר, פְּטוּר. וְאִם מִחֻמַּת הַמּוֹפָה, חֵיב:

וקלקלו, חייב לשלם דמי הכלי. ותנא סיפא לגלויי רישא, ללא תימא רישא מייירי צכלי עשוי: שידה – עגלה של עז העשויה למרכב נשים:

רע"ב – (ג) נתן לאומנין לתקן – נתן להם ענים לעשות כלי. ולאחר שנעשה הכלי קלקלוהו, חייבים לשלם דמי הכלי ולא דמי ענים בצל: נתן לחרש – השתא אשמעינן שאם נתן כלי עשוי לאומן כדי לתקנו,

(ד) הַנּוֹתֵן צֶמֶר לְצִבְעֵי, וְהַקְדִּיחְתּוּ יוֹדָה, נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי צֶמְרוֹ. עֲבָעוּ כְּאוֹר, אִם הַשֵּׁבַח יוֹתֵר עַל הַיְצִיאָה, נוֹתֵן לוֹ אֶת הַיְצִיאָה, וְאִם הַיְצִיאָה יוֹתֵר עַל הַשֵּׁבַח, נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשֵּׁבַח. לְצִבְעֵי לוֹ אָדָם, וְעֲבָעוּ שָׁחַר, שָׁחַר, וְעֲבָעוּ אָדָם, רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר, נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי צֶמְרוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם הַשֵּׁבַח יוֹתֵר עַל הַיְצִיאָה, נוֹתֵן לוֹ אֶת הַיְצִיאָה יוֹתֵר עַל הַשֵּׁבַח, נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשֵּׁבַח:

דהא בצבע שהתנה עמו כצע וליכא שניווי דנקני: לצבוע לו אדום וכו' – קנייה בשניווי. לרבי מאיר לא יהיב אללא דמי צמרו, או זה יתן שכרו משלם ויקח הלמ: רבי יהודה אומר וכו' – דקניס ליה להאי דשניה, להיות ידו על התחונה ולא נתהני משצחא, ואגרא נמי לא נשקול אללא יציאה. ואם יציאה יתירה על השצח, יתן לו השצח שהשצח. ואם ירעה לתת את שכרו משלם, שצח יותר על השכר, יתן שכרו. והלכה כרבי יהודה:

רע"ב – (ד) והקדיחתו יורה – שטרפתו יורה. שהרתיחו יותר מדאי: נתן לו דמי צמרו – והכא ליכא שצחא כלל, שהרי נשרף לגמרי, וליכא למימר אם השצח יתר: צבעו כאור – כמו כעור. שצבעו צפסולת של צבע. ומזיק בכונה הוא, לפיכך ידו על התחונה לדברי הכל: ואם השצח – שהשצח הלמ: יתר על היציאה – של צבע. נתן לו לצבע את היציאה ולא שכר שלם, ומקבל צמרו. ודמי צמרו לא אמרינן דנתיב ליה דנקני איהו שצחא דצמרו,

(ה) הַגּוֹזֵל אֶת חֶבְרוֹ שְׂוֵה פְּרוּטָה וְנִשְׁבַּע יִתֵּן לֹא לְבָנוֹ וְלֹא לְשְׁלוּחָו, אֲבָל נוֹתֵן לְיוֹרְשָׁיו:

דמטי לידיה: לשליח צ"ד – תקנה הוא לעבוד רצון מפני תקנת השצים, שלא נחייבנו לזה להוציא מנה בהוצאת הדקד: ואם מת – הנגזל:

רע"ב – (ה) נשבע לו – על שקר, והודה: יוליכנו אחריו אפילו למדי – דאין לו כפרה עד שיחזיר לנגזל עצמו. דגבי נשבע על שקר כתיב (ויקרא ה') לאשקר הוא לו יתננו: לא יתן לא לבנו – של נגזל. ללא הוא השצה עד

אחריו. נתן לו את החמש ולא נתן לו את הקרן, מחל לו על החמש ולא מחל לו על הקרן, מחל לו על זה ועל זה חוץ מפחות משוה פרוטה בקרן, צריך לילף אחריו:

(ו) נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החמש, מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החמש, מחל לו על זה ועל זה חוץ מפחות משוה פרוטה בקרן, אינו צריך לילף

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

רע"ב – (ו) חוץ מפחות משנה פרוטה וכו' – ולא חיישין שמא יתיקר וישוב על שנה אחריו:

(ז) נתן לו את הקרן ונשבע לו על החמש, הרי זה משלם חמש על חמש, עד שיתמעט הקרן פחות משנה פרוטה. וכן בפקדון, שנאמר (ויקרא ה) בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבדה וקחש בה ונשבע על שקר, הרי זה משלם קרן וחמש ואשם. היכן פקדוני, אמר לו אבד. משביעה אני, ואמר אמו, והעדים מעידים אותו שאכלו, משלם קרן. הודה מעצמו, משלם קרן וחמש ואשם:

רע"ב – (ז) ונשבע לו על החומש – שבעה שנה, שנתנו לו, והודה שלא נתנו: הרי זה משלם חומש על חומש – חומשו של חומש, דחומש ראשון נעשה קרן: עד שיתמעט וכו' – שאם חזר ונתן לו חומש ראשון ונשבע על השני והודה, משלם חומשו וחומשו של חומש

(ח) היכן פקדוני, אמר לו נגנב. משביעה אני, ואמר אמו, והעדים מעידים אותו שנגנבו, משלם תשלומי כפל. הודה מעצמו, משלם קרן וחמש ואשם: אשר ירשיעון אלהים, פרט למרשע את עצמו:

(ט) הגזל את אביו ונשבע לו, ומת, הרי זה משלם קרן וחמש לבניו או לאחיו. ואם אינו רוצה, או שאין לו, לזה ובעלי חוב באים ונפרעים:

רע"ב – (ט) הרי זה משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו – אם אין לו בנים. ואע"ג דנפלה ירושה קמיה דהיאך, צעי למעבד השבה ואין מעבד אכלו אפילו כנגד חלקו. דכתיב (ויקרא ה) והשיב את הגזלה, אין לו תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו. ובלבד שתהא הגזילה צעין ללא קניה בשינוי: אין לו – נכסים כל כך שיכול לוותר על חלקו: או שאינו רוצה – להפסיד חלקו: לזה –

(י) האומר לבנו, קונם אי אתה נהנה משלי, אם מת, יירשנו. בחייו ובמותו, אם מת, לא יירשנו, ויחזיר לבניו או לאחיו. ואם אין לו, לזה, ובעלי חוב באין ונפרעים:

רע"ב – (י) ואם אין לו – מה יאכל. לזה ואוכל. ובעלי חוב באים ונפרעים מן הירושה את חלקו. ולא חשיבא הנאה מה שפורע חובו

(יא) הגזל את הגר ונשבע לו, ומת, הרי זה משלם קרן וחמש לכהנים ואשם למזבחה, שנאמר (במדבר ה) ואם אין לאיש גאל להשיב האשם אליו, האשם המושב ליי לכהן, מלבד איל הכפרים אשר יכפר בו עליו. היה

פרוטה, ואפילו הגזל צעין אינו כריך להוליכו

שני, וכן לעולם. שנאמר (שם) וחמישיתו יוסף עליו, התורה ריבחה חמישית הרבה לקרן אחד: תשומת יד – הלואה: עשק את עמיתו – שטר שכיר: משלם קרן – דאין חומש ואשם אלא אם כן הודה. דכתיב בגזל הגר בפרשת נשא, והתודה:

הרי זה משלם קרן וחמש ואשם: אשר ירשיעון אלהים, פרט למרשע את עצמו:

הרי זה משלם קרן וחמש לבניו או לאחיו. ואם אינו רוצה, או שאין לו, לזה ובעלי חוב באים ונפרעים: מאחרים, ומחזיר את הגזל לאחיו לקיים מצות השבה: ובעלי החוב – שניה זה הגזלן מהם: באים ונפרעים – מן הגזילה הזאת החלק שיש לגזלן זה. ואם אין יורש לאביו אלא הוא, נותן הוא עצמו הגזילה לבעל חובו צפרעון החוב, וכריך להודיעו ולומר לו זה גזל אבא. או נותן על דרך זה לכחוצת אשתו או לקופת האדקה. ובכולן כריך שיודיע שזה גזל אביו:

באותם מעות, דהא תנן בנדרים [דף ל"ג] המודר הנאה מחזירו פורע לו חובו:

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

מַעֲלָה אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאֲשֵׁם, וְמֵת, הַכֶּסֶף יִנָּתֵן לְבָנָיו, וְהָאֲשֵׁם יִרְעָה עַד שְׁיִסְתָּאב, וְיִמְכַר וְיִפְלוּ דָמָיו לְגַדְבָּה:

כפרה אשכוחתה, והשתחא תו ליכא כפרה כיון דמית ליה: והאשם ירעה – כדון אשם שמתו בעליו, דקיי"ל כל שזחמטאת מתה זאשם רועה: עד שיסתחז – עד שיפול צו מוס: ויפלו דמיו לנדבה – לקיז המזבח לקנות מהם עולות:

רע"ב – (י"א) שנאמר ואם אין לאיש גואל – ואין לך אדם בישראל שאין לו גואלים למעלה עד יעקב אבינו. אלא זה הגר שמת ואין לו יורשין: ומת – הגזלן: הכסף ינתן לבניו – של גזלן. שכבר זכה בהן ממיתת הגר, אלא דהשצה בעי למעבד כי היכי דתהוי ליה

(י"ב) נתן הכסף לאנשי משמר, ומת, אין היורשים יכולין להוציא מידם, שנאמר (שם) איש אשר יתן לכהן לו יהיה. נתן הכסף ליהויריב ואשם לידעיה, יצא, אשם ליהויריב וכסף לידעיה, אם קים האשם, יקריבוהו בני ידעיה, ואם לאו, יחזור ויביא אשם אחר. שהמביא גזלו עד שלא הביא אשמו, יצא, הביא אשמו עד שלא הביא גזלו, לא יצא. נתן את הקרן ולא נתן את החמש, אין החמש מעבב:

בשלו. אבל נתן אשם ליהויריב, שהביא אשמו תחלה, ואח"כ הביא גזלו ונתן למשמר שלאחריו, אם האשם קיים שלא הקריבוהו בני יהויריב, יקריבוהו בני ידעיה ויהא גזלו ואשמו לידעיה. ואם אין אשמו קיים, לא ילא זאשם שנתן ליהויריב, כיון שלא נתן גזלו. ויחזור ויביא אשם אחר: נתן הקרן – לכהנים: אין החומש מעבב – מלהקריב את האשם. אם לא נתן עדיין ולבסוף נתן:

רע"ב – (י"ג) לאנשי משמר ומת – קודם שיביא קרבן. אין יורשי הגזלן יכולים להוציא מיד הכהנים מאחר שזכו בהן ככר: ליהויריב – היא משמרה ראשונה של עשרים וארבע משמרות כהונה שבמקדש. ושל ידעיה אחריה: נתן – הגזלן את הכסף ליהויריב במשמרתו. ואחר כך נתן האשם לידעיה במשמרתו, ילא. כדמפרש ואזיל, שהמביא גזלו עד שלא הביא קרבן אשמו, ילא. וזה המשמר זכה בשלו, וזה

גמרא – בבא קמא דף צ"ד ע"ב

תנו רבנן הגזלנין ומלווי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהן והמקבל מהן אין רוח חכמים נוחה הימנו. אמר רבי יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו, דתניא מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה, אמרה לו אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה אפילו אבנט אינו שלך, ונמנע ולא עשה תשובה, באותה שעה אמרו הגזלנין ומלווי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהם והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו. מיתיבי הניח להם אביהם מעות של רבית אף על פי שהן יודעין שהן רבית אין חייבין להחזיר, אינהו הוא דלא הא אביהם חייב להחזיר בדין הוא דאביהם נמי אינו חייב להחזיר והא דקתני בדידהו משום דקא בעי למתני סיפא הניח להם אביהם פרה וטלית וכל דבר המסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם תנא רישא נמי בדידהו, ומפני כבוד אביהם חייבין להחזיר, אקרי כאן, "ונשיא בעמך לא תאור" בעושה מעשה עמך, כדאמר רב פנחס בשעשה תשובה הכא נמי בשעשה

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

תשובה אי עשה תשובה מאי בעי גביה איבעי ליה לאהדורי שלא הספיק להחזיר:

רש"י על הגמרא

הניכר לרבים זו היא שגזל פלוני והניחה ליוחסיו: בעושה מעשה עמד – וזה לא עשה מעשה עמו ואינו חייבין בכבודו: רב פנחס – בחומר בקודש (חגיגה כו):

אין רוח חכמים נוחה הימנו – אין רוח חכמה וחסידות בקרבנו: אין חייבין להחזיר – דכתיב והשיב את הגזלה אשר גזל והני לא גזול מידי לקנינהו בשנוי רשות וקסבר רשות יורק כרשות לוקח למי: המסויים – דבר

זוהר – וישב דף קפ"ט ע"א

ויהי יי את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו וגו'. רבי יוסי פתח, (תהלים לו) כי ה' אוהב משפט ולא יעזב את חסידיו לעולם נשמרו. האי קרא אוקמוה באברהם, את חסידיו, חסידו פתיב, והא אתמר:

תא חזי, בכל אתר דצדיקא אזלי, קודשא בריך הוא נטיר לון ולא שביק לון. דוד אמר, (תהלים כג) גם פי אלף בגיא צלמות לא אירא דע פי אתה עמדי שבטך ומשענתך וגו'. בכל אתר דצדיקא אזלי, שכינתא אזלא עמהון ולא שביק לון:

יוסף אזל בגיא צלמות ונחתו ליה למצרים, שכינתא הות עמיה. הדא הוא דכתיב, ויהי יי את יוסף. ובגין דהות עמיה שכינתא בכל מה דהוה עביד הוה מצליח בידיה. דאפילו מאי דהוה בידיה והוה תבע ליה מאריה בגוונא אחרא, הוה מתהפך בידיה לההוא גוונא דרעותא דמאריה הוה רעי ביה. כמה דאת אמר, וירא אדוניו כי יי אתו וכל אשר הוא עושה יי מצליח בידו, מצליח בידו ודאי, כי יי אתו:

תא חזי, וידע אדניו כי יי אתו לא פתיב, אלא וירא אדניו, דהא בעינוי הוה חמי עובדא דנסין בכל יומא דקודשא בריך הוא עביד בידיה, ועל דא ויברך יי את בית המצרי בגלל יוסף. קודשא בריך הוא נטיר לון לצדיקא ובגינהון נטר לון לרשיעיא, דהא רשיעיא מתברכין בגינהון דצדיקא. בגוונא דא פתיב, (שמואל ב ו) ויברך יי את בית עובד אדום הגתני בעבוד ארון האלהים:

צדיקא, אחרנין מתברכין בגיניהו, ואינון לא יכלו לאתזנא (ס"א לאשתובא) בזכותיהו, והא אוקמוה. יוסף אתברך מאריה בגיניה, ואיהו לא יכיל לאשתזבא בזכותיה מניה ולנפקא לחירו:

חק לישראל – פרשת וישב יום ד'

וּלְבַתָּר אָעִיל לִיָּה בְּבֵית חֲסֵהָר כְּמָה דְאַתָּ אָמַר (תהלים קה) עֲנֹנוּ בְּכָפָל רַגְלֹנוּ
 בְּרִזָּל בָּאָה נַפְשׁוֹ, עַד דְּלְבַתָּר קוֹדֶשָׁא בְּרִיָּה הוּא אַפִּיק לִיָּה לְחִירוֹ וְשִׁלְטִיָּה
 עַל כָּל אַרְעָא דְמִצְרַיִם. וּבְגִין כֶּה פְתִיב וְלֹא יַעֲזֹב אֶת חֲסִידָיו לְעוֹלָם (דף קפט
 ע"ב) נִשְׁמְרוּ, חֲסִידוֹ פְתִיב וְאַתְמָר. וְקוֹדֶשָׁא בְּרִיָּה הוּא אָגִין עַלִיָּהּ דְּצַדִּיקָא,
 בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי. דְּכַתִּיב, (תהלים ה) וַיִּשְׁמְחוּ כָּל חוֹסֵי בְּךָ לְעוֹלָם
 יִרְנְנוּ וְתִסֶּה עֲלֵימוֹ וַיַּעֲלֶצוּ בְּךָ אוֹהֲבֵי שְׁמֹךְ:

הלכה – הרמב"ם הלכות תלמוד תורה פ"ו

- (ד) רוכב הרי הוא כמהלך וכשם שעומדים מפני המהלך כך עומדין מפני הרוכב:
 (ה) שלשה שהיו הולכין בדרך הרב באמצע גדול מימינו וקטן משמאלו:
 (ו) הרואה חכם אינו עומד מפניו עד שיגיע לו לארבע אמות וכיון שעבר יושב ראה אב
 בית דין עומד מלפניו משיראנו מרחוק מלא עיניו ואינו יושב עד שיעבור מאחריו ארבע
 אמות ראה את הנשיא עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישיב במקומו או עד
 שיתכסה מעיניו והנשיא שמחל על כבודו כבודו מחול כשהנשיא נכנס כל העם עומדים
 ואינן יושבין עד שיאמר להם שבו כשאב בית דין נכנס עושין לו שתי שורות ועומדין
 מכאן ומכאן עד שנכנס ויושב במקומו ושאר העם יושבין במקומן:
 (ז) חכם שנכנס כל שיגיע לו בארבע אמות עומד מלפניו אחד עומד ואחד יושב עד
 שנכנס ויושב במקומו בני חכמים ותלמידי חכמים בזמן שהרבים צריכין להם מקפצין
 על ראשי העם ונכנסים למקומם ואין שבה לתלמידי חכמים שיכנסו לאחרונה יצא
 לצורך חוזר למקומו בני חכמים בזמן שיש בהן דעת לשמוע הופכין פניהן כלפי אביהן
 אין בהן דעת לשמוע הופכין פניהן כלפי העם:
 (ח) תלמיד שהוא יושב לפני רבו תמיד אינו רשאי לעמוד מפניו אלא שחרית וערבית
 בלבד שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים: